

Це підтверджує і Етьєн: «...Только одной мыслью сердце горит: скорее бы, скорей нам смести буржуев!» [3, с. 72]. У думках Етьєна вже не виникає конфлікту, чи правильно він робить, підбурюючи людей повстати на захист своїх прав: він – ватажок.

Якщо в романі «Жерминаль» зародження і розгортання основного конфлікту відбувається більшою мірою завдяки детальним описам інтер'єру та праці шахтарів, а у «Бориславі сміється» – завдяки декільком художнім штрихам на початку роману, то в «Перехресних стежках» велику роль відіграють діалоги, з яких ми дізнаємося про розташування конфліктуючих сторін. Підґрунтя конфлікту ми бачимо майже з перших сторінок твору в ході розмови Рафаловича зі Стальським: «Чого се він признається до мене? – думав Рафалович. – Чого тішиться і засакає, мовби ми були бог зна якими приятелями?», «Що воно значить, що на вступі в нове життя мені перебігає дорогу отся скотина в людській подобі?..» [6, с. 179]. Рафалович ніби підсвідомо відчуває назрівання конфлікту (сутички між ними виникали ще за молодих років Рафаловича, коли Стальський був інструктором). Неприязнь залишилася з обох боків. Для Рафаловича залишається незрозумілим, навіщо Стальський підлещується до нього: «...О, яка то була радість, коли я прочитав у «Народівці», що мій елев, пан Євгеній Рафалович, одержав на львівському університеті ступень доктора прав. Прошу вірити!.. Ну, що, адже пан ані брат мені, ані сват... а вже таке дурне серце в чоловіка, тішиться чужим щастям, сумує чужим смутком так, як своїм власним. Євгенію, не знати чому, в тій хвилі причулося жалібне м'явкотання катованого kota» [6, с. 180].

Доктор Рафалович приїхав до міста з тим, щоб допомагати селянам відвойовувати в суді справи. Як слушно зазначає дослідник М. К. Наєнко у монографії «Іван Франко: тяжіння до модернізму»: «...Євген Рафалович – модерний інтелігент, і тому під свою народно-визвольну місію збирається підвести правову базу. Це свідчить про утвердження в літературі нового, інтелектуального героя» [6, с. 39]. Але відразу ж натикається на, поки що, завуальовані застереження, як от у розмові зі старостою: «...Пан меценас не візьмуть мені то за зле, коли скажу по ширості. Я старий чоловік і хотів би мати в повіті спокій inpoliticis (у політичних справах (лат.)). – Ред.). Жодних там зборів, читалень, агітацій, товариств. Я чув, що пан меценас мають троха демагогічні амбіції. Прошу не гніватися, говорю, що думаю. Я просив би дуже і дуже, щоб мені не тес... Прошу, пане меценасе, до побачення, і нехай се буде між нами, але пам'ятайте, не робіть мені неприємностей!» [6, с. 188].

Конфліктна ситуація набуває найвищого напруження під час обвалу шахти, коли Етьєн, Катрін і Шаваль залишились у замкненому обмеженому просторі. Саме тут Шаваль провокує Етьєна на конфлікт, знаючи, що розв'язка повинна статися саме тут, під землею. Е. Золя з великою майстерністю створює напружену ситуацію – кожна година наближає нас до неминучої розв'язки – вбивства Шавалю. Конфлікт таким чином вичерпано, але не менш жахлива постконфліктна ситуація: тіло вбитого Шавалю знаходиться весь час у воді поряд з Етьєном і Катрін, що є однією з причин божевілля дівчини.

Література

1. Асанова Н. А. Жерминаль Э. Золя как социальный роман. *Проблемы истории зарубежной литературы*. Л. : ЛГУ, 1983. Вып. 2. 160 с.
2. Денисова Т. Роман і проблеми його композиції. Київ : Наукова думка, 1968. 220 с.
3. Золя Ругон-Маккары. Жерминаль. Собрание сочинений : в 26-ти т. М. : Госиздат. худ. лит. 1963. Т. 10. 576 с.
4. Лексикон загального та порівняльного літературознавства. Чернівці : Золоті литаври, 2001. 636 с.
5. Ткаченко А. О. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства). Київ : Правда Ярославичів, 1997. 448 с.
6. Франко І. Зібрання тв.: у 50-ти т. Київ : Наукова думка, 1978. Т. 15. 512 с.

Карина Ширяєва

Науковий керівник – **Наталія Яремчук**

Поетикальна своєрідність сонетної форми в ліриці В. Симоненка

Спираючись на здобутки сучасної науки, ми прагнемо відобразити особливості творчого доробку митця, що дає змогу дослідити творчий характер, естетичну природу творів, висвітлити процеси самоутвердження героїв. На разі, слід зосередити увагу на творчій спадщині неперевершеного митця слова Василя Симоненка.

До поетичної спадщини Василя Симоненка у літературно-критичних розвідках зверталися М. Жулинський, Д. Наливайко, Є. Сверстюк, М. Наєнко, М. Ільницький, Б. Рубчак, В. Неділько, В. Захарченко, М. Слабошпицький, Л. Плющ, Г. Гармаш, Ю. Бедрік. Важливі спостереження,

міркування містять розділи книг, статті та окремі монографії Ю. Шевельова, М. Павлишина, Т. Гундорової, Е. Соловей.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю висвітлення стильової палітри сонетної форми В. Симоненка. Його мистецькі надбання розглядаються в контексті естетичної концепції бачення світу.

О. Гончар небезпідставно назвав В. Симоненка «вितязем української поезії» [2, с. 17].

«Як грім народжується з тиші, так з глибини нашої землі, з надр нашого народу вибрунькується нова поетична індивідуальність, виникає щира, тверда, упевнена мова В. Симоненка, що уміє, знає, як сказати читачам. Якщо молодий поет переживає радість першовідкриття світу ідей і художніх образів, то для нас – це першовідкриття таланту» [1, с. 58].

У сучасному літературознавстві доробок поета осмислюється як поєднання філософсько-естетичних, морально-етичних критеріїв оцінки людського буття.

«Сонет «Я» написано у 1955 році, задовго до однойменного вірша «Я...» («Ми – не безліч стандартних «я», а безліч всесвітів різних»). Тоді ж, у студентські роки, буквально напередодні офіційного «розвінчання культу особи», з'явився ще один сонет «Поет» (написаний у лютому 1956, опублікований тільки 1988 р.) У сонеті «Я» молодий поет чітко сформулював своє поетичне кредо» [3, с. 14].

Найперше, що цікавить у ліричному творі – це його жанровий різновид. Сонет В. Симоненка детально відтворює процес становлення й розвитку українського сонета від часу його виникнення до сьогодення. При цьому особливу увагу слід приділити експериментаторствам з такими параметрами сонета, як строфіка, метрика, композиція, тематика тощо. Значний крок зробив Василь Симоненко в напрямку модифікування сонетної форми за різними параметрами (застосування нових розмірів, своєрідних схем, композицій і строфічних побудов). Займався розробкою нових «аномальних» форм сонета. Майже відмовився від належного синтаксичного й пунктуаційного оформлення текстів. Окрім того В. Симоненко займався активним розширенням сонетного лексику за рахунок неологізмів та вульгаризмів, підвищував якість канонічного сонета завдяки використанню оригінальних тропів і рим.

Сонет вважається споконвічно сталою формою, але на ґрунті національних літератур він набуває нових форм. Рима сонета характерна: абба, вггв, дде, кке. Такий сонет називається французьким *abbaabbacscdeed* (або *scdede*). В. Симоненко виконує основні норми сонета: чотирнадцять рядків, строфи – чотири (два катрени, два терцети), олександрійський вірш, допустимий для французького сонета. Не повторює митець лише рим, кожна строфа синтаксично та логічно-семантично не закінчена, не чергує риму чоловічу та жіночу, наявна повторюваність слів неслужбового значення – «серце, серце».

Окрім того, семантично сонет складається з тези (перша строфа), антитези (друга строфа), синтези (третья) та розв'язки (остання). Сонет В. Симоненка має притаманну сонетові музичність:

Не знаю, ким — дияволом чи Богом —

Дано мені покликання сумне:

Любити все прекрасне і земне

І говорити правду всім бульдогам.

Алітерація у повторенні сонорного співочого «л» надає своєрідного звучання, адже сонорні найближчі до голосних і лунають майже так само гучно. Сонет налічує 154 склади, що також відповідає нормі класичного сонета. Сонет В. Симоненка набуває нових обривів. Відчувається майже повне ототожнення автора і ліричного героя, сонет автора інтелектуальний, трибунний, автобіографічний, а не класично холодно відсторонений. Сонет найбільше притаманний ліричному герою з романтичним, героїчним світоглядом.

Сонет є своєрідним носієм поетового мікрокосму. Крім того, жанрово його можна класифікувати як сонет – поетичний маніфест. Сонет В. Симоненка можна вважати світом у мініатюрі. Таким чином, Василь Симоненко лише повторює форму сонета, але не виконує класичних настанов, що хоча і наближає сонет «Я» до французького, але не є таким.

Художня своєрідність сонета Василя Симоненка очевидна. Символіка назви розвиває думку загального людиноцетризму творчості поета. У сонеті лунають виразні громадянські та філософські заклики. Поет зізнається у свої здатності та покликанні невідомої сили говорити правду усім тим, кого він зневажливо та іронічно називає «бульдогами». Попри всі земні та найпростіші бажання забути про свою боротьбу, заплочити очі, відпочиваючи, побудувати дім,

завести родину, бути щасливим, «як дурак на святі». Але кожного разу, коли подібне бажання виникає, серце починає промовляти голосом совісті, що такий шлях не є шляхом життя, а є шляхом смерті.

Грунтовною видається і тропіка сонета. Перший рядок розпочинається з антитези, де поєднані в одному значенні диявол та бог, що їх автор видає за вищі сили, не проводячи певної різниці. Він впевнений, що покликання, яке він отримує – вище, але наслідки можуть коштувати йому життя, тому і присутня така незбагненна і чудернацька непевність. Своє покликання ліричний герой називає «сумним» – це теза, за нею є пояснення. Автор зазначає, що слід любити все прекрасне і земне, а ототожнення цих понять і є покликанням. Письменник обіцяє говорити правду «бульдогам», – така метафора не є штучною.

«Клятими» називає автор свої зрадливі очі, що обманюють його благами недосяжними, але все ж бажаними десь у самій глибині. Але затишок, до якого він прагне, видається йому глухим, безвихідним. Автор не бачить альтернатив такого «щасливого» буття, він прагне діяти.

В. Симоненко порівнює поняття «завести свій дім» із «звести кубельце», ніби ставлячи їх в один синонімічний ряд. Але смислове навантаження різне. Кубельце звиває гадюка, кубельце звиває той, хто має замисел чорний, бездуховний. Особисте щастя для Симоненка протиставлено щастю людському. Він настільки впевнений у результативності своєї боротьби, що унеможливує навіть крихту щастя для себе. Тавтологія «серце, серце», що порушує форму сонета, – авторська ремарка у творі, так само, як і уточнення «можливо, совість власна».

Василь Симоненко був відданим патріотом своєї країни, інтереси народу були для нього понад усе. Споглядаючи навкруги неправду, поет створює чудові зразки патріотичної та громадянської лірики. Батьківщина для В. Симоненка – це синонім рідного українського народу. Не дивно, що саме цей твір зазнав найбільших цензурних та редакторських коректив. Написаний з позицій морального максималізму В. Симоненка, він не міг бути надрукований навіть у період «хрущовської відлиги».

Поетика сонетної форми В. Симоненка багатобарвна та різноманітна, автор вдається до алегоричних зіставлень, метафор, оригінальних епітетів. Поет широко використовує синоніми, влучні порівняння, образні метафори та епітети.

Уся творчість митця – в руслі поезики, основи якої заклав великий Кобзар, яку розвивали Леся Українка, М. Рильський, В. Сосюра, А. Малишко. Автор вразив читача неформалістичними новаціями, не вишуканим мереживом слів, а осяянням краси власної душі, справжністю почуттів, інтелектуальною досконалістю й поетичним завзяттям.

Література

1. Брюховецький В. Хто найдужче любить життя. *Українська мова і література в школі*. 1985. №1. С. 13–18.
2. Гончар О. Витязь молодого українського поезії. Лебеді материнства. Київ, 1985. 167 с.
3. Симоненко В. Берег чекань. Вибір і коментарі Івана Кошелівця. Київ : Наукова думка. 2001. 210 с.

Вікторія Дерев'янна

Науковий керівник – **Галина Авксентьєва**

Поетикальний аспект романістики М. Гримич

Марина Гримич – одна з провідних майстринь сучасного українського літературного процесу, яка займає почесне місце серед найпопулярніших представників національного мистецтва. За романи «Ти чуєш, Марго?» (2000), «Варфоломієва ніч» (2002) та «Егоїст» (2003) письменниця отримала відзнаку «Коронація слова», за наукову статтю «Інститут власності у звичаєво-правовій культурі ХІХ – початку ХХ ст.» (2004) була нагороджена премією імені Тараса Шевченка.

Літературний критик Н. Овчаренко зазначає: «Твори Марини Гримич є помітним явищем в українській сучасній прозі нового тисячоліття. Вона належить до плеяди жінок-авторів сучасної актуальної літератури, у чиїх творах майстерність поєднана з новаціями стилістичними, інтонаційними, формотворчими, жанровими» [5]. Як авторка культових романів («Магдалинка» (2003), «Фріда» (2005), «Пор'ядна львівська пані» (2006), «Великий секс у Малих Підгуляївцях» (2006), «Paloma Negra (Чорна голубка)» (2008), «Антипедагогічна поема» (2010), «Острів білої сови» (2010), «Second Life (Друге життя)» (2010), «Падре Балтазар на прізвисько Тойво» (2017), «Ажнабія на червоній машині» (2018), «Клавка» (2019)), Марина Гримич орієнтується на висвітлення моделі світу, в якому фемінне буття має стояти на рівні із маскуліним. У такому